

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Societas Iesv.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

19
Hac se m.
pora mul-
tum excu-
sant mo-
nasteria.

Ad secundum: Respondeo, Monasterium (qua-
lia sunt pleraque in Campinia Brabantiae) hinc
temporibus videri plane eo esse in statu, vt etiam
licite possit inire pactum (quatenus se aliquo mo-
do seruet indemne) cum Nouitijs, quibus media
suppetunt, vel cum eorum parentibus, vt secum
deferant libros, vestes, utensilia cellarum, & alia
quae necessaria, donec incorporati fuerint mona-
sterio. Si enim, vt patet ex Concilio Trid. sess. 25.
cap. 16. potest monasterium accipere, imò & exi-
gere pro victu & vestitu tempore probationis, vt
docet Suares de Simonia lib. 4. c. 17. multò magis
poterit illa iam dicta exigere quae minoris sunt
sumptus. Confirmatur, quia passim Doctores tradunt
quando monasterium est pauper, vel est in
periculo egestatis propter damna vel casus impè-
dentes, posse pacifice de alimentis totà vità Reli-
giosi necessarijs; multò magis de istis minutio-
ribus.

Vnde meritò, cum illi qui nondum audierunt
Philosophiam, cupiunt admitti, potest Prælatas
exigere à parentibus vt præstent sumptus tempo-
re studiorum necessarios.

20
An deo
differenda
professio.

Vtrum autem aliquantulum possit differri pro-
fessio, si putentur parentes facta semel professione
non soluturi quae promiserunt, vt hac ratione in-
ducantur ad celeriore solutionem, pato relin-
quendum iudicio Prælati: modò non sit valdè
diuturna ea dilatio.

Itaque sentio R. D. Prælatum tutà conscientia
in hac recepta monasterij sui cõsuetudine pergere
posse; cum nec sacris Canonibus, nec rationi natu-
rali repugnet, nec vilius simoniae sit periculum;
cum non obstatum religiosum, sed ad aliquam
monasterij indemnitate ista exigantur.

SOCIETAS IESV.

CASVS I.

Vtrum Violatio Regularum Societatis Iesv
sit peccatum?

Obliga-
tio Re-
gulariũ
Societatis
IESV.

Missis ijs quæ in vtramque partem dici pos-
sent:

1
Præcisè vt
est violatio
Regule,
non est
peccatum.

Respondeo Primò, Hanc violationem per se &
præcisè consideratam, quatenus est violatio talis
regulae, peccatum non esse, nec mortale, nec ve-
niale. Ratio est, quia obligatio legis positivæ pen-
det ex voluntate legislatoris volētis per eam sub-
ditos obligare. Atqui Auctor Regularum Socie-
tatis Iesv expressè explicuit nolle se vt illè ad pec-
catum obligaret: ergo per se non obligant. Tribuunt
tamen ius Superiori imponendi penitentias seu afflic-
tiones corporis eas violentibus: hæc enim fuit mens
Auctoris, & hoc modo à singulis sunt acceptatæ.

2
Est tamen
peccatum
ex alijs ca-
pitibus.

Respondeo Secundò, Quamuis regula illa
per se vim obligandi ad peccatum non habeant,
possunt tamè ex alijs capitibus vim obligandi ha-
bere, ita vt si contra eas fiat, peccatum commit-
tatur. Primò, Ratione voti. Sic omnes illæ quæ
pertinent ad vsum rerum, donationem, acceptio-
nem, commutationem &c. obligant sub peccato,
vt 24. 26. 27. Summarij. Item 7. 8. 9. 11. 17. 25.
ex Communibus. Vfus enim vel vsurpatio cuius-
libet rei absque dependentia à voluntate Superi-
oris, peccatum est contra votum paupertatis, et si

7. Ex voto.

non semper mortale, ob paruitatem materiae.

Secundò, Potest obligare ex lege alicuius vir-
tutis. Hoc modo plurimæ obstringunt sub pec-
cato, maximè consideratà modestia, maturitate
& ædificatione, quam iure naturæ tenetur præbe-
re Religiosus Societatis, id est, talis Religionis,
quæ ad talem finem est instituta. Tales sunt ex
Summario, 6. saltem quò ad primam partem, 8.
10. 14. 16. 17. 20. 22. 28. 29. 30. 42. 43. 44.
46. 49. Item ex Communibus, 13. 19. 20. 21.
22. 23. 24. 28. 29. 30. 31. 32. 34. 37. 38. & si-
miles. Nam quod his continetur, ferè totum ad
ius naturæ & legem virtutum pertinet, vt quis
deprehendet, si rem benè expendat. Idem cernitur
in regulis plurimis particularium officiorum.

Tertiò, Potest obligare ratione peculiaris
promissionis, vt 9. & 40. Summarij: omnis enim
violatio promissionis sine iusta causa, peccatum
est.

Quartò, Ratione scandali. Hoc modo ple-
rumque peccatum est violatio regularum coram
alijs, etiam si vera illi non peruertantur: non
enim tantum ab omni malo tenemur abstinere se-
cundum Apostolum, sed etiam ab omni specie
mali, & hoc propter alios. Atqui violatio regulae
coram alijs haud dubiè speciem mali habet.

Quintò, Ratione læsionis disciplinae. Pulchri-
tudo enim & decus religiosæ familiae consistit in
bona disciplina seu conformatione morum cum
regulis: sicut enim mirè Religionem ornat, si in
ea suis temporibus seruetur silentium, si omnia
tranquilla, omnia benè composita, si omnes sta-
tis temporibus surgant, orent, studeant, com-
edant, corpus exercent, si morem Superioribus
gerant &c. ita è contrario illam dedecorat, si
omnia plena tumultu, strepitu, cachinnis, loca
publica immunda, si quisque surgat, oret, com-
edat dum lubet; si nulla cum Superioribus con-
iunctio, nulla erga illos vel socios reuerentia.
Qui ergo violando regulas, notabiliter lædit dis-
ciplinam, haud dubiè peccat; quia magnum Re-
ligionis bonum & ornamentum evertit, vel com-
maculat. Imò ratione huius læsionis violatio re-
gulae posset esse graue peccatum, si nimirum inde
sequeretur grauis læsio disciplinae: vt cum quis
sua libertate & laxitate alios ad laxitatem inducit.
Ob eandem causam Superiores grauiter peccant,
qui suà negligentia patiuntur disciplinam collabi.
Et subditi, qui nolunt se ad eam accommodare,
vel eo sunt ingenio vt non sperentur se accom-
dati, possunt & debent eijci tanquam perniciosi
bono Societatis.

Sextò, Ratione negligentiae. Ita D. Thomas
22. quæst. 186. artic. 9. ad 1. & Caietanus ibi-
dem. Idem tenent alij Doctores. Hoc in primis
locum habet in ijs quæ ad cultum diuinum perti-
nent: vt si quis ex torpore quodam omitteret
meditationem, Sacrum, lectionem rerum spiri-
tualium, examen: est enim ille torpor, Acedia
peccatum, quod quisque vitare tenetur: similiter
si quis hæc cum tali negligentia & torpore præ-
stet. Deinde etiam id locum habet in alijs: eo-
rum enim omisso ex negligentia est peccatum: vt
si ex negligentia omittas lectionem, studium, of-
ficia charitatis &c. quia homo tenetur vt nõ ope-
retur aut cesset ex tedio laboris: quod maximè
verum est si non dentur actus indifferentes.

Z iij Septimò,

7. Ex affectu minus ordinato.

Septimò, Si ex libidine Regulam violem. Ita D. Thomas supra, id est, ex nimia cupiditate, vt exponit Caietanus, vel alio affectu minus ordinato. Sic sapè violatur silentium, comeditur vel bibitur extra tempora, luditur, iocatur, &c: quidquid enim ex inordinato animi motu fit, peccatum est; quia est contra legem diuinam, secundum quam animus se in appetendo & fugiendo debet componere.

8. Ex contemptu.

Octauò, Ratione contemptus. Ita D. Thomas supra. Potest autem hic contemptus fieri tribus modis. Primò, Si nihil æstimes Regulam, & ideo nullam curam habeas eius seruandæ. Et hoc sine dubio est graue peccatum; imò videtur mortiferum: nam ex vi votorum teneris habere propositum generale viuendi secundum Regulam; vt colligitur ex D. Thoma loco citato. Secundò, Si nolis Regulam seruare, vt te illi vel Superioribus non subicias: v. g. si frangas silentium, si omittas meditationem ne te Regulam aut potestati Superioris submittas: hoc enim esse peccatum mortale non est dubitandum: nam ex vi votorum subiecisti te potestati Superioris & Regulam, vt docet Caietanus. Differunt hi duo modi; quia aliud est non habere curam seruandi, aliud nolle amplius esse subiectum. Tertiò, Si nolis seruare Regulam, vt sic ostendas te illam vel Auctorem eius nihili pendere.

6

Ex his patet qua ratione violatio Regulæ peccatum esse possit.

Promissio seruandi regulas, nõ obligat sub peccato in singulis regulis.

Dices, Videntur Regulæ omnes etiam obligare ratione promissionis; quia singuli promiserunt se illas seruatuos: quisque autem tenetur seruare promissum Iure naturæ, nisi iusta causa non seruandi interueniat. Confirmatur, quia inter Religiosum & Societatem initur quidam contractus reciprocus, in quo ille se tradit Religioni & promittit seruare Regulas, si Religio illum velit admittere; & vicissim Religio hac lege illum admittit: ergo tenetur bona fide id præstare ex vi contractus. Cuius signum est quòd si nolit eas seruare, Religio possit illum expellere, tanquam qui fidem Religioni datam non seruarit.

Respondeo, Hæc ratio fatis probat Religiosum debere retinere propositum generale seruandi Regulas, & vitam suam eis conformandi: sine enim tali proposito Religio nullo modo vellet illum retinere; & si simularet se habere illum cum non habet, grauius peccaret, quia deciperet Religionem: nam Religio hoc propositum requirit tanquam conditionem sine qua noller illum admittere: itaque illud primariò censetur promittere. Non tamen sic promittit obseruationem singularum regularum in quouis casu. Neque Religio hoc ab illo requirit, sed solum vt bona fide agat, & si contingat labi, non detrectet pœnam. Itaque ratio illius generalis promissionis non videtur solidè posse probare esse peccatum in singulis violationibus; quamuis probabiliter dici possit.

CASVS II.

Emissio votorũ simplicium ante expletum biennium.

Tertius Nouitius Societatis Iesu aliquos diebus vel horis ante expletum biennium emisit vota Scholasticorum. Deinde per plures annos sua vota cum ceteris renouauit. Denique solemnem 4. votorum professionem emisit.

QVÆRITVR Primò, An prima votorũ emissio fuerit valida?

QVÆRITVR Secundò, Quid operata fuerit sequens illa votorum renouatio?

QVÆRITVR Tertiò, An professio illa sit valida?

AD Primum: Respondeo, Si biennium probationis non sit expletum, non videtur probabile per talia vota fieri Religiosum: quia Canone 10. Congregationis. Quintæ ita statuitur, Nullo casu exerceri liceat facultatem dispensandi in contrahendo biennij spatio ad hoc, vt quispiam ante expletum biennium censetur verus Religiosus, & Scholasticus approbatus per emissã vota simplicia Scholasticorũ Societatis. Biennium autem non est expletum si adhuc restent aliquot dies, imò si aliquæ horæ. Computatio enim faciendã de momento ad momentum, quando requiritur tempus expletum: sicut si vigesimus quartus ætatis annus nondum est expletus, sed restet vnus dies, non potes initiari Sacerdotio: similiter non valet professio in alijs Religionibus si vel vnus dies desit anno probationis, vel ætati requisitæ. Non negauerim tamen quin si pauca tantum horæ desint, probabile sit valere.

Illud quod adfertur de matrimonio, nullo modo est simile: quia ipsa Iura expressè statuunt malitiam ibi posse supplere ætatem.

AD Secundum: Respondeo, Ad ratificandã talia vota Scholasticorum ante expletum biennium facta, sufficit vt sciens vel dubitans de illorum validitate intendat in proxima renouatione illa ratificare. Nec opus est Superiorem esse conscius, aut eum secundò admittere.

AD Tertium: Respondeo, Professio, si secuta sit ex errore, quòd putaret se teneri votis Scholasticorum ante biennium expletum emissis, videtur irrita. Quia actus, cui error dat causam, est irritus, præsertim qui versatur circa totum actum, eiusque substantiam. Si autem non ex illo errore, sed sponte eam faciat, quia per se placet, ita vt error non sit eius causa, valet.

Vide similem Casum supra V. Professio Religiosa inualida, Casu 3. & 4.

CASVS III.

Quomodo simplex votum Scholasticorum possit eos facere Religiosos, cum non admittatur à Societate. Non enim offertur homini, nec ab homine admittitur, sed soli Deo, vt habetur in Constit. p. 5. c. 4. §. in declaratione litteræ D, vbi sic dicitur: Vt hoc votum soli Deo offertur & non homini, ita nemo id admittit: propterea in nullius manibus id fieri dicitur. Admissio tamen est omnino necessaria vt quis fiat Religiosus: vt passim Doctores.

RESpondeo, Votum Scholasticorum dupliciter considerari posse. Primò, vt est votum seu promissio. Secundò, vt est formula quædam habens vim tradendi se in ius & corpus Religionis, quã vim habet ex ordinatione & intentione Societatis ab Ecclesia approbatæ, & ex intentione ipsius vouentis, qui per illa vota transacto biennio sic facta coram Superiore, se intendit in ius Religionis

10
Dupliciter
potest spectari votũ.

Religionis tradere, vt fiat verè membrum illius, illique subiectus.

1. Vt non
admittitur
ab homine.

Si primo modo votum Scholasticorum spectetur, sic non admittitur ab homine, id est, non acceptatur: quia nemo potest acceptare promissionem quæ ipsi non fit, sed alteri. Itaque cum soli Deo hæc fiat promissio, non homini; rectè dicitur non admitti, id est, non acceptari ab homine. Secus est in professione, & in voto Coadiutorum formatorum; quia in illis non soli Deo, sed etiam homini fit promissio, vt patet ex formulis.

11
2. Vt admittitur
ab homine.

Si verò secundo modo spectetur, sic admittitur ab homine. Quia ipse vouens intendit se per illam formulam vouendi tradere in ius Religionis, & eius fieri membrum; & Superior illum intendit admittere, & Religioni incorporare, licet non omnino completè. Itaque est æquiuocatio in voce admissionis. Hinc sequitur Superiores & Societatem ius habere in Scholasticos, non ex vi promissionis ipsi factæ in votorum formula, sed ex vi traditionis, qua se per eandem formulam intenderunt tradere in corpus Religionis, eam traditionem acceptante Superiore. Neque id mirum videri debet: quia perfectio Religionis non postulat vt aliqua promissio fiat homini; sed solum requirit vt promissio fiat Deo, quod homini, tanquam locum Dei tenenti obediens, & in omnibus ab ipso dependebis. Potest itaque Ecclesia statuere vt per talem promissionem fiat quis verè Religiosus, si per eam intendat se tradere in ius certæ Religionis, & Superior illius Religionis eum intendat admittere & incorporare illi Religioni.

Per talem
traditionem
fit verè
Religiosus.

confluentibus: quò fit vt parùm animentur ad studia, & Vniuersitates destituantur cruditis Professoribus.

Secundò, Quia didacta & emolumenta Magistorum minuuntur, dum in scholis Societatis gratis docetur.

Tertiò, Ad honorem & splendorem Principis pertinet, vt eius Professores doctrinà, famà, & numero discipulorum sint maximè celebres.

Quartò, Per scholas Societatis fit vt optimaque ingenia se ad illum Ordinem conferant, præsertim ex Philosophia: & ita pro ministerijs Ecclesiæ & Reipub. mediocria vel tenuia duntaxat ingenia relinquuntur. Quò fit vt & Parochi, & Aduocati, ac alij, qui Reipub. vel Ecclesiæ seruiunt, sint minus idonei.

Quintò, Quia Societatis homines nimis magnâ auctoritatè per scholas acquirunt tum apud plebem, tum apud primarios quosque: quæ res posset periculum creare Principi, si in aliqua dissensione se plebi contra Principis mandata vel petitiones coniungerent.

Hæc ferè sunt rationes, quas ego à varijs audiui iactari, & exaggerari.

Contrarium tamen, Scholas Societatis Iesu non obesse, sed professe plurimum tum Vniuersitatibus, tum maximè bono publico, multis rationibus clarè demonstrari potest.

Primò, Quia illæ Vniuersitates maximè florent in quibus Societas docet: vt patet Mussiponti, Treuiris, Colonia, Moguntia, Ingolstadtij, Grecij, Flexia, Lugduni, Conimbrica, alijsque locis, vbi cum antea paucissimi essent auditores, & omnia languerent, nunc per Societatis scholas Vniuersitates illæ abundant studiosorum numero, & omnibus disciplinis florent. Idem cernere est in Vniuersitate Duacensi.

14

Secundò, Plurimi occasione nostrarum scholarum animum ad studia litterarum appellunt, qui alioquin nunquam studuissent: partim ob bonam disciplinam, quam in scholis nostris ipsi vel parentes eorum vident, partim ob gratuitam institutionem. Ex his plurimi se postea ad Vniuersitates conferunt. Olim Antuerpiæ, Bruxellæ, Traiecti, Gandau, Cortraci, Valencenis, in S. Audomaro, alijsque magnis Oppidis, vix centeni, vel vt summum ducenteni reperiebatur qui litteras Latinas degustarent: nunc 500, 600, 700, 800, reperiuntur qui Latinâ, & Græcâ literaturâ instituantur; aucto in quadruplum studiosorum numero. Ante scholas Societatis cum istæ Prouinciæ florerent, & ex Hollandia, Zelandia, Frissa, Geldria, Germania, Gallia studiosi liberè huc conuenirent, non erant plures Philosophiæ studiosi, quàm modò sunt, quâdo ex illis locis non veniunt. Imò modò sunt longè plures connumeratis omnibus qui student Louanij & Duaci. Vnde dimidia pars Belgij dat modò plures Philosophiæ studiosos, quàm olim totum Belgium cum Prouincijs vicinis. Olim enim non erant in vniuersum Philosophiæ studiosi (Logicis & Phisicis computatis) vltra 500. vel 600. At modò in sola Vniuersitate Louaniensi quotannis non multò pauciores numerantur, quibus si iungamus eos qui Duaci Philosophiæ dant operam, reperientur supra mille, & sæpè supra mille ducentos. Quis vnquam in tam exigua Prouincia, & tam afflictis temporibus, vtiquam terrarum vidit tantum Philosophiæ studio-

Societas
suis scholis
ornat Vni-
uersitates.

Auget stu-
diosorum
numerum.

CASVS IV.

Priue-
gium
erogandè
Euchari-
stia.

In Compendio Priuilegiorum V. Euchari-
stia §. 4. dicitur: Possunt nostri, in no-
stris Ecclesijs ministrare, ac ministra-
ri facere Sacramentum Euchari-
stia quibuscumque personis, quoties opus
fuerit.

QVÆRITVR, An Nostri per externos Sacer-
dotes possint id facere?

12.

Respondeo, Affirmatiuè. Primò, quia alioquin ibi esset inepta eiusdem repetitio. Secundò, quia non distingueretur à §. 3. idem enim diceretur. Tertiò, quia est beneficium Principis concessum in bonum alicuius communitatis, nemini præiudicans, ac proinde amplè interpretandum. Quòd nemini præiudicet, patet ex D. Thoma opusculo contra Impugnantes Relig. c. 4. col. penult. Quòd itaque amplè interpretandum, patet ex communi sententia Doctorum in Cap. Olim, de Verborum significatione, Oldrado Consil. 300.

Quomodo intelligendum sit Priuilegium de Euchari-
stia distribuenda tempore Paschali & die Resurrectio-
nis Domini, vide qua dicta sunt in 3. p. 9. 82. a. 3.
num. 12.

CASVS V.

Scholæ
Societatis
IESV.

Vtrum Schola Societatis IESV obsint bono
publico, vel etiam Vniuersitatibus?

13
Argumen-
ta aduer-
siorum.

Videri possint alicui obesse. Primò, Quia per
eas fit vt Professores Vniuersitatis habeant
pauciores discipulos, multis ad scholas Societatis

Z iij forum

forum numerum? aut ubi terrarum in vna Vniuersitate reperiuntur 500. vel 600? Tam numerosa iuuentutis, tantique ad Philosophiam concursus alia non est causa, quam scholæ Societatis, quæ ubique studia excitant, quarumque opportunitate plurimi ad præclaras disciplinas animam adiecerunt. Ex quibus manifestum est, si numerum & concursum studiose iuuentutis spectemus, scholæ Societatis bono publico & ipsis Vniuersitatibus plurimum profuisse.

35
Tractatione
disciplinarum
infra.

Si verò disciplinarum tractationem, & iuuentutis in illis institutionem consideremus, apparet etiam hac ex parte scholas nostras bono publico & ipsis Vniuersitatibus non parum contulisse. In litteris humanioribus à rudimentis ita instituuntur, ut quinquennio Latinæ & Græcæ litteraturæ exculti, non solum in utraque & carmine & prosa, pro captu illius ætatis, cum plurimorum admiratione excellant, sed etiam historiam Romanam ac Græcam, ceteraque quæ ad notitiam antiquitatis pertinent, addiscant: quorum pleraque antea in scholis erant penitus ignota. In Philosophicis biennio ita docentur & exercentur, ut sub finem cursus Theses difficillimas ex vniuersa Philosophia publicè cum laude tueri possint: quod antea nunquam in Belgicis Vniuersitatibus usurpatum. Olim Metaphysica præcipua Philosophiæ pars non attingebatur: nunc accuratè omnes eius quæstiones traduntur. Conferantur commentaria & dictata antiqua cum nouis, & exercitationes antiquæ cum exercitationibus Philosophicis huius temporis, & patebit quantum omnia sint cultiora, & meliora, aptioraque ad superiores disciplinas redita? In Theologicis olim erat vna lectio à Magistro Sententiarum, & vna S. Scripturæ, & vix duodecim annis cursus absoluebatur: pauca de controuersijs huius temporis, vel de ijs quæ ad conscientiam, quæstiones, & Parochorum institutionem pertinent. Societas omnia hæc studia excitauit, & compendiarie methodo coniunxit: nam quadriennio omnes materias Theologicas ita absoluit, ut sub finem illius spatij, studiosi conclusiones ex vniuersa Theologia tam morali quam speculatiua publicè tueri possint: quod nunquam antea in Belgio factum. Casus conscientie & controuersias cum subtilitate scholastica ita coniungit, ut Parochi abundè ad munus suum comparati, & ad congregandum cum hæreticis instructi esse queant. His simul adiungit Scripturarum vtriusque Testamenti explicationem: adeo ut quatuor annorum spatio, qui bono sunt ingenio, & mediocrem adhibent diligentiam, possint assequi totius S. Theologiæ, hoc est, subtilitarum Scholasticarum, Casuum conscientie, Scripturarum, & Controuersiarum insignem notitiam. Rogatos velim eos qui olim hic in Vniuersitate 12. vel 15. annis studuerunt, ut secum perpendant, vtrum tales conclusiones ex vniuersa Theologia, quales modò quarto anno cursus Theologici apud nos defenduntur, multi eorum propugnare potuissent? Possent hac de re plura dici, sed fileo, & equis Iudicibus, qui utraq; videre, consideranda relinquo. Hi iudicent vtra ratio docendi, & tradendi disciplinas magis sit ex vfu publico, & Vniuersitatum bono, illanc quæ olim fuit, an ea quæ per Societatem inducta.

36
Si consideremus disciplinam morum, & institutionem in ijs quæ ad Religionem, Pietatem,

Timorem Domini, & morum honestatem pertinent; nemo negare potest quin Societatis scholæ hac in re potissimum excellant. Idcirco enim adeo exosa hæreticis, quia in ijs iaciuntur solida Religionis catholice fundamenta, & iuuentum animi aduersus hæreses muniuntur, patefactis hæreticorum strophis. Ob hanc enim potissimum causam Societas litteras humaniores & prophanas disciplinas tradit, ut ea occasione iuuentutem in ijs quæ Religionem, morum probitatem, & salutem concernunt, informet. Itaque præcipua cura & studium Societatis est, ut iuuentus in his maxime proficiat. In eum finem docetur exactè Catechismus, explicantur mylteria fidei Christianæ, declarantur & refutantur hæreticorum errores: instituuntur sodalitia B. Virginis, habentur crebræ exhortationes, confitentur singulis mensibus, & plerique etiam sapius. Denique ad Christianam pietatem, & ad peccatorum, quibus illa ætas obnoxia, fugam, & ad omnem modestiam, quam diligentissime instituuntur. Quantum autem hinc boni proueniat, æstimari non potest. Hac enim ratione catholica Religio iam fugiens & exolefcent, utcumque retinetur, & hæreses flamma quæ omnia absumptura videbatur, sistitur, & Reipublica viris probis & Catholicis repletur. Hinc catholici & fideles Aduocati, Magistratus, Consiliarij, ac locorum Gubernatores. Qui enim ab inuente ætate in verâ Religionem & Domini timore probè educati sunt, plerumque retinent hoc bonum per totam vitam; & si Reipublicæ admoueat, iustè & Christianè cum maximo Reipublicæ bono munus suum obeunt. Nihil est quod maiorem vim vel ad bonum vel ad malum habeat, quàm prima illa institutio. Vnde Scriptura Proverb. 22. *Adolescens iuxta viam suam, etiam cum ienuerit, non recedet ab eâ.* & Aristoteles lib. 2. Ethicorum c. 1. *Non parum refert, sed per multum, virtum sic, an sic, à pueris assuescimus; imò verò totum in eo positum est.* Itaque cum totum bonum Religionis & Reipublice pendeat ab institutione iuuentutis, meritò hæc summi momenti ducenda est, & omni diligentia & industria procuranda. Vnde scholæ illæ, in quibus ea ex professo & omni conatu præstatur, non parui ducenda, neque sæcularium scholis in quibus ea minùs curatur, postponenda. Ob hanc causam Philippo II. Regi Catholico glor. mem. valdè curæ fuit ut Societas ubique, & præsertim in oppidis recens subiectis, scholas haberet, eamque rem Principi Parmensi commendauit. Videbat prudētissimus Princeps difficile esse inueteratos in heresi animos conuertere, & ad obedientiam Ecclesiæ, sui que Principis legitimi reuocare: ac proinde à iuuentute, quæ nondum corrupta esset, incipiendum, atque in ea fundamentum boni status Reipub. ac Religionis collocandum. Huic prudētissimo consilio respondit euentus. Plurimi enim nunc per ciuitates longè aliter in Religionem & suum Principem animati, quàm primis illis temporibus, quando altaria & imagines frangebantur. Denique quàm accurata in scholis nostris Christianæ pietatis sit institutio, & quantam vim in animis ea habeat, non solum ex crebro Sacramentorum vfu, & eorum modestia, morumque honestate, sed etiam ex multitudine eorum qui ex nostris scholis ad varios Religiosorum Ordines in illo ætatis lubrico se conferunt, perspicere licet: adeo ut vix sit vllum monasterium, in quo

Pietatem
& religio-
nem singu-
lariter
docet.

Proverb.
Adolescens iuxta viam suam, etiam cum ienuerit, non recedet ab eâ.
& Aristoteles lib. 2. Ethicorum c. 1.
Non parum refert, sed per multum, virtum sic, an sic, à pueris assuescimus; imò verò totum in eo positum est.

Philippus
II. Societas
is scholas
propaga-
uit.

non plurimi insignes Religiosi ex scholis Societatis reperiantur. qua ratione factum est, vt omnes ferè Ordines in Belgio & numero, & disciplina, & eruditione non parum reformarint, cum maximo Ecclesiæ & Reipub. bono. Nihil enim Reipublicæ salutaris, nihil ad eam tuendam & conseruandam incolumem efficacius, quàm si plurimos habeat pietate & doctrina insignes, qui suis precibus & bonis operibus eam communiant, & suâ doctrinâ vitæque exemplo ad Christianè viuendum excitent.

17
Forma
scholarum
Societatis

Denique consideranda est scholarum forma, & Magistrorum conditio. Classes studiosorum non sunt confusæ & permixtæ, vt olim passim parum decorè vsitatum; sed distinctæ per varia loca, ita vt singulæ suam scholam habeant, nec alia aliam disputando & respondendo perturbet ac impediat. Singulæ suam habent Magistrum, qui totus in eam formandam incumbit. Singulæ classes distinctæ per decurias, inter quas assidua concertatio. Ad studia excitantur nò plagis seruilis modo, sed laude & munusculis, & libenter cum illo ac familiariter colloquuntur. Quanto autem sint efficaciora illa incitamenta, quàm virgæ & plage, iam longa probauit experientia. Denique tota ratio exercitationum & lectionum per horas, semihoras & quadrantes accuratè est definita & præscripta in singulis classibus; à qua præscriptione fas Magistro non est suo arbitrio recedere. Quòd fit vt omnia rato tenore procedant, & omnis confusio in tanta discipulorum, lectionum & exercitationum multitudine vitetur.

18
Magist-
rum So-
cietatis
quatuor
conditioes

Quòd ad Magistrorum conditionem attinet, multa considerari possunt, quæ alibi non reperiuntur. Primò, quòd ex proprio instituto sui Ordinis, & vocatione diuinâ Societas nostra ad munus docendi est comparata. Vnde non est dubitandum, quin Deus peculiari auxilio & prouidentia adsit & dirigat vt hoc munus quàm optimè præstet, & prosperos successus habeat. Deus enim cuique Ordini peculiarem largitur gratiam, & opem, ad munus propriæ vocationis dignè & fructuosè obeundum. Et hæc est præcipua causa tantorum successuum in scholis nostris, nimirum Domini benedictio, quæ & Magistros illuminat, & animos excitat, & conatus adiuvat; & discipulos dociles, morigeros, ac amantes suorum Magistrorum ac studiorum efficit. Sæculares verò Magistri non ita ad munus docendi sunt vocati. Sed plerique sese ad hoc, lucri, aut beneficiorum Ecclesiasticorum spe applicant; & cum id quod petebant consecuti fuerint, deserunt: vnde mirum non est si similem Dei opem & tantos successus non habeant.

2. Solo Dei
iustitia la-
borem sub-
iungit

Secundò, quòd nulla spe lucri temporalis, officij, beneficij, vel dignitatis consequendæ doceant; sed solo desiderio gloriæ Dei & salutis proximi, simplici victu & vestitu contenti, qui nulli sæculari Magistro fatis esset. Plerisque sæcularium Magistrorum 400. 500. 600. floreni in annos singulos, imò multis etiam 1000. fatis nò sunt, beneficia & pensiones suis stipendijs addeppdo: nec inuidemus: quia viri eruditi etiam pluribus digni sunt, modò bene vtantur. Professoribus Societatis in singula capita, 200. floreni sufficiunt ad victu,

vestitum, libros, cæteraque omnia. Nemo conuictoribus suis tam exiguo pretio omnia necessaria suppeditauerit. Et sanè nisi magna parsimonia & industria adhiberetur, quantumuis viuamus in communi, nullò modo summa illa sufficeret, vt quiuus rei œconomica intelligens facile iudicare potest. Nos tamen eo modulo contenti essemus, si ad eum pertingere daretur: verum longè absumus, cum in multis Collegijs vix 100. annuus in singula capita habeamus.

Itaque cum Societas nihil temporale in munere docendi quærat, sed tantum Dei gloriam, & adulescentum, qui filij sunt Dei, salutem; fit, vt hoc munus non perfunctoriè, sed magna sinceritate, & diligentia præstet, & maximè cordi habeat. Inter famulos qui eidem domino seruiunt, nulli bonum domini magis cordi habent, aut fidelius seruiunt, quàm qui non sui commodi causâ, sed solius domini amore, illius duntaxat commodum & honorem spectantes seruiunt.

Tertiò, Quòd plurimis impedimentis, quibus alij detinentur & impediuntur, nostri Professores sint expediti. Non enim sibi victum, vestitum, libros, aliaque necessaria curare debent: sed hæc omnia illis Superiorum vigilantia procurat. Liberi etiam sunt à conuiujs, litibus, curis beneficiorum, & ab alijs occupationibus, quibus animus distrahitur, & plurimum à studijs auocatur, & professio disciplinarum obiter & perfunctoriè sæpenuerò peragitur. Itaque cum nostris his omnibus impedimentis sint soluti; integras ingenij vires ad studia conferunt, & duplo vel triplo plus temporis eis impendere possunt, quàm plerique magistri sæculares. Neque his quidquid detrahunt statæ preces, & quotidianæ rerum diuinarum meditationes: quia his maximè mens humana ad sublimium rerum cognitionem illustratur, & apta redditur. Plerique sanctorum Patrum plus oratione & meditatione, quàm multâ librorum lectione profecerunt; quamuis etiam hac in re Societas sæcularibus non cedat; sed fortasè non parum etiam superat, quod & alijs iudicandum relinquo, & ex plurimis libris excusis cognosci potest.

3. Liberi
sunt ab im-
pedimentis.

Quartò, quòd multa adminicula habent quibus alij carent. Nam primò, Qui litteras humaniores docturi sunt, plerique per multos menses accuratè ad hoc instruuntur in seminario formandis magistris peculiariter instituto. Secundò, Qui Philosophiam, non solum in Philosophicis probè sunt versati, sed etiam Theologica studia (quibus cognitio Philosophica mirè iuuatur & perficitur) plerumque absoluerunt. Tertiò, Omnes nostri Professores habent suas regulas, quibus tota docendi ratio & modus exercitationum scholasticarum accuratè præscribitur, à quibus non possunt pro arbitrio recedere. Quartò, Habent Superiorum vigilantiam qui omnibus superintendunt, & regulas seruari curant; & si quid minus rectè processerit, statim emendant. Quintò, Præfectus studiorum assiduè circumit, & omnia inspicit, vt iuxta regularum præscriptum peragantur, omnesque suo probè fungantur officio. Denique datur opera vt Professores ab omnibus alijs oneribus & curis, quæ munus professionis & institutæ iuuentutis impedire aut retardare possent, sint exempti. Omitto crebras Professorum cum Præfecto consultationes de discipulorum tum in mo-
ribus,

4. Habent
adminicu-
la ad docen-
dum apissi-
sima.

ribus, tum in disciplinis profectu, & varias ad hoc excogitatas industrias laudum, præmiorum, monitionum, disputationum, examinum. Omitto crebra cum illis colloquia, quibus studiosi ad studia & pietatem excitantur.

19
Conclusio.

Ex quibus patet, si Professorum Societatis conditionem spectemus, quatuor in illis reperiri, quæ non reperiuntur in alijs. Primò, quòd ex sua vocatione & instituto ad munus docendi etiam perpetuò, si Superiori videtur, sint comparati: Secundò, quòd nulla temporali mercede, sed solo Dei & proximi amore doceant, nihil aliud quàm profectum discipulorum querentes. Tertiò, quòd plurimis impedimentis, quibus seculares distrahantur, sint exempti. Quartò, quòd optimis ad munus docendi præsidijs sint instructi, & optimã in eo directionem habeant. Hæc cum ita sint, mirum non est, si nostræ scholæ floreat, & ad illas magnus fiat vbique concursus, nostrique discipuli breui spatio magnos progressus faciant. Ex quibus estimare quilibet poterit quantum scholæ nostræ Reipubl. & Ecclesiæ contulerint. Nec refert, quòd scholæ secularium Professorum modò passim melius se habeant, quàm olim: id enim æmulatione nostrorum factum, nemo non intelligit. Nihil hac æmulatione inter Professores ad studia excitanda utilius: sine hac statim omnia in pristinum languorem reciderent.

Henricus
IV. ob scholas
reuocauit Societatem in
Galliam.

Hæc cum perpenderet Henricus I V. Galliarum Rex, tanti scholas nostras fecit, vt earum causâ potissimum Societatem in Galliam reuocarit, & in maioribus oppidis Collegia & scholas habere voluerit, vt iuuentus Gallica ab ea institueretur. Cum enim Societas expulsa esset, nullis edictis contineri iuuentus potuit, quin relicta patria scholas Societatis frequentaret; adeò vt Duaci in nostro Collegio supra 500. vel 600. nationis Gallicæ (inter quos plurimi nobiles) aliquot annis numerati fuerint.

20
Responsio
ad argu-
menta
num. 13.
proposita.

Nunc veniamus ad argumenta Aduersariorum. Ad Primum, & Secundum: Respondeo Primò, Si munus docendi esset quedam nundinatio doctrinæ ad quæstum & priuatam utilitatem, vel ad honorem & famam Magistrorum instituta, obiectio illa fortasse aliquem colorem haberet. Verum cum bonum publicum & institutio iuuentutis in litteris ac pietate hic quæratur, si melius vel certè commodius id præstatur in scholis Societatis, parui videtur faciendum; quòd aliqui Professores seculares pauciores auditores habeant. Id enim paucorum est incommodum, cui, tantum bonum meritò præponderat.

Respondeo Secundò, etiam multi ad scholas Societatis confluant, ceteri tamen Professores tam Louanij, quàm Duaci non destituuntur honesto auditorio, adeò vt modò etiam Louanij ferè tot habeant, quot olim ante annos 40. Neque modica ab his emolumenta percipiunt, vt quæ 400. 500. 600. florenos dicantur excedere: imò quibusdam supra victum & amictum quotannis tantum superest, vt paucorum annorum decursu sumptus Licentiæ & Doctoratus facillè toleret, ad quos supra 1200. vel 1500. florenos opus est. Taceo de didactis, & alijs sumptibus plurimum auctis. Quando Professores sunt diligentes & assidui in professionis munere, & bonam seruant disciplinam, nunquam deest discipulorum copia, vt experientia plurimis iam annis ostendit,

Ad Tertium: Fateor ad honorem Principis & bonum publicum pertinere, vt habeat Professores celebres & eximios, qui nominis sui & doctrinæ ac disciplinæ famam possint vndique iuuentutem allicere. At huic rei impedimento non est Societas, sed maximo adiumento; vt quæ omnia studia excitari, & ad accuratorem disciplinarum scrutationem & tractationem suo exemplo præiuerit. Conferantur antiqua commentaria & exercitia cum nouis, & magna cernetur discrepantia. Deinde non minus ad honorem Principis & bonum publicum pertinet vt scholæ Societatis floreat, & præclaros Professores habeant: tum, quia Societas ex instituto sui Ordinis ad docendum est mancipata, & Reipublicæ ad hoc se adstringit; eique & Principi in eo inseruit non minus, quàm seculares Magistri, qui pro suo arbitrio id munus capessunt & deponunt: tum, qui docent, & qui docentur in scholis Societatis, non minus sunt subditi Principis, & Reipublicæ Belgicæ ciues, quàm in scholis aliorum Magistrorum: tum, quia institutio in scholis nostris non minus est accurata, imò in religione & moribus si communi hominum iudicio credimus (vt de disciplinis nihil dicam) multò accuratior. Solùm in eo est discrimen, quòd Professores Societatis solo victu & vestitu contenti, solius Dei amore, & desiderio profectus iuuentutis doceant, nec vlla stipendia à Principe, Republica, vel iuuentute expectent. Seculares verò Magistri ampla stipendia, beneficia, ac dignitates sibi propositas habeant. An idcirco minorem fauorem Societatis scholæ merentur, aut minus Principi & Reipubl. curæ esse debet quòd Societas gratis huic muneri vacet, ceteri stipendia, beneficia, & honores expectent? Itaque iniuriam faciunt tam Reipubl. quàm Societati, qui ita de scholis Societatis loquuntur, ac si bono publico non essent instituta, sed ei potius officiant. Quasi bonum publicum in eo situm sit, vt scholæ Magistrorum secularium in Vniuersitatibus magno studiosorum numero abundant. Sane in Gallia regno plusquam 20. locis in scholis Societatis, petente Rege & Prouinciarum Rectoribus, Philosophia traditur, vt non opus sit ciuibus eam ob causam ad Vniuersitates liberos suos cum ingenti sumptu & periculo corruptelæ mittere. Qua commoditate oblatâ tota ferè nobilitas Gallica Philosophiâ suos filios excoli cupit; quod in magnum illius regni cedit ornamentum: sunt enim hac ratione ad omnia Reipubl. munia longè aptiores: Nihil est quod æquè ingenia acuat & aperiat. Nihilominus Vniuersitates fat multos habent auditores: Nam plerique qui Philosophiam extra Vniuersitates audiuerunt, pulchritudine disciplinarum capti conferunt se postea ad Vniuersitates, vt Superioribus disciplinis dent operâ, qui alioqui nunquam ad Vniuersitates fuissent venturi. Hoc tamen vt in Belgio fiat, non ago. Solùm volo ostendere bonum publicum non esse in eo situm vt Vniuersitates maxima multitudine adolescentum in scholis secularium Magistrorum abundant.

Ad Quartum: Fateor quotannis ferè aliquot ex discipulis se nostro Ordini addicere, sed triplo plures ad alios Ordines transeunt. Neque id in detrimentis Reipubl. sed in benedictionibus deputandum: quia Deus per tales disponit Reipublicæ benefacere. Si enim Reipubl. bonum est habere

21

Gloria
scholarum
Societatis
redunda:
in Princi-
cipem.

In Gallia
florent
Societatis
schola.

22
Non obest
Reipubl.
multa pra-
clara inge-
nia Reli-
gionem
ingredi

habere multos ciues, qui chari sint Principi & familiaribus, per quos multa impetrari à Principe queant; multò magis bonum est habere multos ciues, qui sint chari Deo summo Principi (à cuius providentia tota Reipubl. prosperitas pendet) & multa ab eo in salutè Reipubl. impetrare possint. Nulla re magis Reipubl. firmatur, quàm Religio- ne, & Religiosorum virorum precibus & meritis, vt præter alios, multis locis Iustinianus testatur, & omnes pij Principes semper fenserunt. Parùm Christianum est, damnatum Reipubl. ducere, quòd insignes adolescentes seculo deserto Christi vestigia sequantur, & ad Societatem, vel aliam Religio- nem se conferant. Cùm Mauritius Imperator ad instaurandum exercitum Romanum bellis Perficis valde attritum lege sanxisset, Ne quis ante mili- tiam expletam ad Religionem transiret, S. Gre- gorius se illi opposuit, impiam, Deoque contra- riam legem esse dictitans, vt constat ex Epist. 61. lib. 2. Quanto magis impium, Deoque aduersum sensisset impedire ne adolescentes in illo aratis lubrico & salutis periculis, se Christo addicant? Denique sepius fit vt qui in seculo Reipubl. & Ecclesie fuissent parùm viles; vel etiam noxij morum licentià, vel opum ac honorum studio, in Religione sint vtilissimi. Imò in Societate omne studiu omnique industria in eo versatur, vt quàm plurimum boni in Reipubl. & Ecclesia suis mini- sterijs quisque præstet.

Mauritius Imperator id prohibens reprehenditur.

Doctorum nunc plena omnia.

Quòd ad Parochos attinet, nunquam maior doctorum & præstantium Parochorum in Ecclesia copia, nunquam magis instructi ad hoc munus accesserunt. Testantur id multi Episcopi, qui discrimen quorundam antiquorum, & nouorum considerant. Olim nihil ferè aut parum de conscientie casibus plerique nouerant. vnde & modò reperuntur varijs locis, qui neque de censuris, neque de distinctione peccati mortalis, & venialis, neque de contractuum iustitia & limitibus, alijsque ad hoc munus pertinentibus, vel medio- criter sunt instructi. Pari modo Curie plene sunt doctis Aduocatis, & Consiliarijs, & vbiq; mag- nus doctorum virorum numerus.

Quòd si Societas in varijs disciplinis videatur aliquid amplius præstare quàm multi seculares, huius rei causa non tam est ingenij excellentia, quàm assiduum studium, & vacuitas ab alijs occupationibus & distractionibus, & gratia propriae vocationis: quibus rebus fit vt duplo vel triplo plus temporis ad studia conferre possint, quàm se- culares qui plurimis curis distrahuntur, & Deus conatibus eorum, quos ad hoc munus vocat, peculiari gratià aspirat.

23

Ad Quintum: Optandum Principi & Reipublice moderatoribus bonum publicum quarentibus, vt & Clerus & Religiosi Ordines multum auctoritatis apud plebem habeant. Hæc enim auctoritatis maximam vim habet ad plebem in Religione & obedientia Principis retinendam: Nusquam maior tranquillitas aut Reipub. prosperitas, quàm vbi magna est plebis erga Clerum & Religiosos ordines reuerentia. Quòd ad Societatem attinet, mirum est eam posse in suspicionem conspirationis aduersus Principem vocari: cum suæ fidelitatis difficillimis temporibus tam illustre documentum dederit. Cùm enim tempore rebellionis & seculares & Ecclesiastici, & plerique ex varijs Ordinibus religiosi, & multi ex Vni-

Societatis in suum Principem constantis fides.

uersitatibus, iuramentum contra Principem susceperunt; nemo ex Societate illud vnquam admisit, nisi honorum omnium iacturam, cecctionem in exilium aduersarij minarentur, & magnum vitæ periculum impenderet. Si illis temporibus cum tanta impenderent pericula, & communis error excusationem aliquam perfidie poterat prætexere, & capita Religionis ac Reipub. suo exemplo præferrent, Societas in fide sui Principis perstitit, quæ ratione suspecta reddi potest extra pericula, & vbi nulla perfidie foret excusatio, sed labe manifesta & æterna? Qui in maximis Fidelis fuit, non dubitandum quin etiam in minimis talis sit futurus.

Denique considerentur illi qui Societati sunt addicti, eamque magni faciunt; & deprehendatur eos maximè & Religioni Catholicæ, & Principi sui obsequio esse addictos: quales si multi fuissent primis illis rebellionis temporibus, cum imagines disturbarentur; credibile est totum illud malum, facile fuisse impediendum: quo impedito nunquam calamitates illæ, quæ inde secuta, Patriæ obuissent.

Hæc sicut à me sincerè ex conscientie iudicio coram Deo, & in timore Domini scripta sunt, vt obrectatoribus scholarum nostrarum responderi queat; ita velim à lectore accipi: quem rogo vt singula diligenter examinet, & tanquam coram diuino tribunali constitutus sincerè iudicet, & sententiam ferat.

SOCIETAS OFFICIO-
RVM ROMÆ.

CASVS VNICVS.

Vtrum Societas officiorum, prout Roma iniri solet, sit licita?

Notandum est, Romæ esse varia officia quæ varijs modis vendi solent, vt officium Notarij, Cursoris, & similia.

Triplex iniri hæc Societas.

1. Modus.

Primus modus est, Petrus volens emere officium Notarij, quod vendi solet ad vitam 20. milibus aureorum, cum solum 10. millia habeat, ad- sciscit Paulum in societatem emptionis, sumens ab eo alia 10. millia: & sic comparat illud officium in commodum vtriusque pro ratâ pecunie collatâ. Ipse tamen manet primarius possessor & administrator officij, solumque soluit alteri 12. in centum quotannis. Hæc enim pensio ordinariè est constituta in huiusmodi officiorum societate. Hac tamen lege, vt si Paulus moriatur ante Petrum, Petrus non teneatur illi aut hæredibus restituere pretium 10. millium, quod Paulus contulerat; sed Paulus illud amittat. Si verò Petrus ante moriatur, teneatur Paulo pretium restituere. Atque hic est primus modus inuendæ istius societatis.

2. Modus.

Secundus modus est, cum Petrus totum officium sibi comparauit suis pecunijs, & postea admittit Paulum in societatem eiusdem officij; accepto ab illo pretio dimidiato, vel tertia aut quarta totius pretij parte.

3. Modus.

Tertius modus est, cum miscetur tertia persona, v. g. Iacobus; quod sic vsurpatur. Iacobus egens summa 5000. aureorum, adit aliquem, v. g. Andream, vt hanc pecuniam mediante societatis contractu sibi comparet; quod vt fiat, vterque

adit